

Eva Gažáková: Socializační potenciál dramatické výchovy při práci s romskou minoritou (124 s., XIV s. příloh)

Téma, s nímž se Eva Gažáková přihlásila do doktorského studia, jsem přivítal, protože ho pokládám za velmi aktuální – jak z hlediska praxe (viz např. celospolečenskou diskusi o inkluzi), tak z hlediska rozvoje dramatické výchovy jako oboru. Názor, že dramatickovýchovné metody a techniky mají vliv na socializaci, je sice jaksí obecně přijímán, ale pokusů o důkladnější, soustředěný výzkum v této oblasti je zatím poskrovnu.

Práce na disertaci procházela dlouhým vývojem. V první fázi měla doktorandka ambici věnovat se socializačnímu potenciálu dramatické výchovy ve vztahu k různým etnickým minoritám u nás (nejen romské, ale např. i vietnamské) a konfrontovat naše zkušenosti se zkušenostmi zahraničních kolegů (např. kolegů z Nového Zélandu, kteří zkoumali vliv dramatickovýchovných aktivit na socializaci Maorů – viz např. GREENWOOD, Janinka. *Te Mauri Pakeaka: A journey into the third space*. Auckland: Auckland University Press-University of Aucland, 2006. 178 s. ISBN 1-86940-347-9). Postupně se doktorandka rozhodla zúžit svůj záběr na jednu minoritu, romskou, s níž má mnohaleté osobní zkušenosti. A jejíž socializace navíc patří k stále ožehavým a nedořešeným problémům naší společnosti. Mám za to, že tato volba byla ku prospěchu věci, protože doktorandce umožnila zkoumat problematiku skutečně do hloubky a současně vytvořit dobrý odrazový můstek pro další výzkum v tomto směru.

V první části si doktorandka vymezuje terén, na němž se bude pohybovat, a kriticky prověřuje termíny, které s jejím tématem tak či onak souvisejí. Není to samoučelná rekapitulace, ale užitečné utřídění pojmů, které jsou v řadě případů různými autory používány různě (markantní je to u pojmu etnicita, který se dnes sice hojně vyskytuje v odborných i populárních textech, ale autorka správně podotýká, že obecné představy o jeho významu jsou vágní a různými autory je tento pojem odlišně definovaný – s. 9). Oceňuji, že už v této (teoretické) části práce doktorandka nezůstává v obecné rovině a hledá – a nachází – souvislosti mezi obecnou problematikou (identita, etnicita, socializace) a dramatickou výchovou.

V kapitole 3, věnované performativnosti, dramatičnosti, divadelnosti, scéničnosti a teatralitě, autorka přesvědčivě dokládá, že tyto oblasti souvisejí se socializací. A že mimetická hra, která je klíčovou dramatickovýchovnou metodou, má ze své podstaty přirozený socializační potenciál.

Ve 4. kapitole autorka právem připomíná, že aplikované drama (někteří autoři mluví o paradivadelních systémech) může být zaměřeno nejen edukačně (což je případ dramatické výchovy) nebo terapeuticky, ale právě tak efektivně ho lze využít rovněž v sociální sféře (s. 34).

Cenná je pasáž, v níž se autorka detailně zabývá vztahem mezi cíli dramatické výchovy a socializací, resp. tím, jak jednotlivé oblasti cílů dramatické výchovy korespondují se socializačním potenciálem.

Mimořádně důležitá je kapitola Dramatická výchova jako výchova k toleranci a proti předsudkům, v níž se Eva Gažáková nespokojuje jen s obecně známými „pravdami“, ale promyšleným vztažením problematiky předsudků a vnímání a

vytváření sociálního statutu k dramatické výchově si vytváří dobrý odrazový můstek ke svému výzkumu.

V druhé části práce, věnované výzkumnému šetření, zpracovává autorka velké množství shromážděného materiálu, jehož interpretaci opírá rovněž o svoje mnohaleté bohaté zkušenosti s dramatickou výchovou a s prací s Romy. Jak autorka píše v úvodu k této části práce, rozhodla se – zcela logicky – pro kvalitativní zkoumání toho, jak je vnímán a využíván socializační potenciál DV v práci s romskou minoritou, a klade si za úkol ze svých zjištění nastítnit, „jak tento potenciál zprostředkovat cílové skupině efektivněji“.

Akční výzkum, pro který se doktorandka rozhodla, je podle mého v tomto případě zcela na místě a je v současném stavu zkoumání problematiky prakticky jediný schůdný.

Materiál doktorandčina výzkumu je různorodý a velmi bohatý:

Prvním zdrojem dat byly terénní poznámky z akčního výzkumu, který těží z dlouhodobějších i krátkodobých aktivit (pravidelný kroužek DV v nízkoprahovém klubu, několikadílňý workshop v sociálně vyloučené lokalitě, workshopy DV na třech několikadenních táborech pro děti ze sociálně vyloučených lokalit, půlroční volitelný kroužek DV na „romské“ ZŠ a výuka DV jako povinného předmětu v rámci studia učitelství na pedagogické fakultě).

Dalším zdrojem bylo dotazníkové šetření 47 odborníků z oboru s prací s romskými účastníky z celé ČR.

Třetím zdrojem byly neformální nestrukturované rozhovory se 7 vytipovanými lektory oboru (učitelé VŠ, ZUŠ, lektori dílen, seminářů a kroužků při různých běžných i speciálních institucích).

A čtvrtým zdrojem byl obsáhlý rozhovor s romským účastníkem procesu DV.

Dílčí závěry, které doktorandce vyplynuly z výzkumu, jsou formulovány v kapitolách 5.3.2. Přínos práce metodami DV pro romské účastníky a 5.3.3. Jak učinit DV pro romské účastníky dostupnou. Eva Gažáková přesvědčivě dokládá, že dramatická výchova disponuje díky svým metodám a technikám prostředky, které mají potenciál přispět k socializaci této minority.

Práce imponuje zdravě realistickým, nesentimentálním přístupem ke zkoumané problematice. Je napsaná kultivovaně a čtivě, zručně a funkčně využívá poznámkový aparát a je podepřena bohatou relevantní literaturou z různých oblastí, které se týkají zvoleného tématu.

Eva Gažáková zúročila svoje doktorské studium v kvalitní a cenné práci. Pokládám ji za užitečnou i proto, že je výzvou k dalším výzkumům v této oblasti. Proto ji rád **doporučuji k obhajobě**.

Praha 2. dubna 2017

doc. Jaroslav Provazník